

ҚАЗАҚСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ПРЕМЬЕР-МИНИСТРІ

ПРЕМЬЕР-МИНИСТР
РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН

010000, Астана қаласы, Үкімет үйі

010000, город Астана, Дом Правительства

№ _____

Қазақстан Республикасы
Парламенті Мәжілісінің
депутаттарына

2024 жылғы 20 наурыздағы № ДС-127

Құрметті депутаттар!

Ғылымды қаржыландыруға өндіруге жұмсалған шығындардың 1%-ы мөлшерінде қаражат аудару бойынша жер қойнауын пайдаланушылардың міндеттемелеріне қатысты сіздердің депутаттық сауалдарыңызға мынаны хабарлаймыз.

«Жер қойнауы және жер қойнауын пайдалану туралы» Кодекске (бұдан әрі – Кодекс) сәйкес салалық мемлекеттік органдар жер қойнауын пайдаланушылардың ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарды (бұдан әрі – ҒЗТҚЖ) қаржыландыру жөніндегі келісімшарттық міндеттемелерінің орындалуын жыл сайын мониторингтейді.

Салалық мемлекеттік органдардың ақпараты бойынша жер қойнауын пайдаланушылардың қаражаты есебінен ҒЗТҚЖ-ны қаржыландыруға келісімшарттық міндеттемелер шеңберінде 2018-2022 жылдар аралығында ҒЗТҚЖ жобаларын іске асыруға 241 млрд теңге бөлінді. Бұл ретте келісімшарттар шеңберінде 2018-2022 жылдар қорытындысы бойынша берешек 5,6 млрд теңгені құрайды.

Анықтама: ЭМ деректеріне сәйкес ҒЗТҚЖ жобалары бойынша көмірсутектер мен уран өндіру саласында ҒЗТҚЖ-ға 82,36 млрд теңге бөлінді. ӨҚМ ақпараты бойынша қатты пайдалы қазбаларды өндіру саласындағы ҒЗТҚЖ-ға аударымдар 158,8 млрд теңгені құрады.

Мониторингтің нәтижесі бойынша жер қойнауын пайдаланушылар жер қойнауын пайдалануға арналған келісімшарттағы міндеттемелерді бұзған жағдайда құзыретті орган жер қойнауын пайдаланушыларға хабарламалар жібереді. Бұрын жіберілген хабарлама орындалмаған жағдайда келісімшарттық міндеттемелер бойынша берешек сот тәртібімен өндіріп алынады. Сондай-ақ белгіленген мерзімде жер қойнауын пайдаланушылар жоймаған бұзушылық екеуден асып кеткен жағдайда құзыретті орган келісімшарттың қолданылуын біржақты тәртіппен мерзімінен бұрын тоқтатуға құқылы.

Жер қойнауын пайдаланушылармен ҒЗТҚЖ қаржыландыру тетігін жетілдіру мақсатында Мемлекет басшысының тапсырмасы бойынша салалық

мемлекеттік органдар жанынан (*Энергетика, Өнеркәсіп және құрылыс министрліктерінде*) ғылыми-техникалық кеңестер¹ (бұдан әрі – ҒТК) құрылды.

Көмірсутектер мен уран өндіру кезеңінде жер қойнауын пайдаланушылардың ҒЗТКЖ-ны қаржыландыру қағидаларына² (бұдан әрі – Қағидалар) өзгерістер мен толықтырулар енгізіліп, салалық ҒТК-мен ғылыми-зерттеу жобаларының техникалық тапсырмаларын келісу, жер қойнауын пайдаланушылар қаржыландыратын ҒЗТКЖ жобаларын мемлекеттік есепке қою және ғылыми-техникалық сараптамамен сүйемелдеу жөніндегі талаптар көзделді.

ҒЗТКЖ жобаларын сапалы ғылыми сараптауды қамтамасыз ету үшін (*жаңалықтың болуы, ғылыми жобаларға қойылатын талаптардың орындалуы*) салалық ҒТК бейіндік секцияларға бөлініп, қазақстандық және шетелдік сарапшыларды тартылған.

Анықтама: *ашықтық пен қолжетімділікті қамтамасыз ету мақсатында ҒТК құрамына жетекші ғалымдар, тәжірибелі мамандар, мемлекеттік органдардың, ҒЗИ мен ЖОО-ның, жеке кәсіпкерлік субъектілерінің, көмірсутектер саласындағы ұлттық компаниялардың, салалық қауымдастықтардың өкілдері, қоғам белсенділері мен өкілдері енгізілді.*

Қабылданған Қағидаларға сәйкес жер қойнауын пайдаланушылар жыл сайын 25 қазаннан кешіктірмей ҒТК-да қарау және бекіту үшін техникалық міндеттері бар ҒЗТКЖ бағыттарының тізбесін ұсынады. Жыл басынан бері басым бағыттардың тізбесін бекіту үшін көмірсутектер мен уран өндіру саласында ҒТК екі отырысы өткізілді.

ҒЗТКЖ-ны қаржыландыру жер қойнауын пайдаланушылардың ғылыми зерттеулерінің жыл сайынғы бағдарламасының салалық ҒТК келісімін алғаннан кейін ғана жүзеге асырылады.

ҒТК бекіткен бағыттар шеңберінде жер қойнауын пайдаланушылар ҒЗТКЖ жобаларын қаржыландыруға ашық байқаулар жариялайды. ҒЗТКЖ-ны сатып алу ғылыми қызметтің аккредиттелген субъектілері қатарынан тек конкурстық рәсімдер негізінде жүзеге асырылады, яғни «бір көзден» тәсілмен сатып алу мүмкіндігі алып тасталды.

Бұдан басқа, жер қойнауын пайдаланушылардың ҒЗТКЖ-ны қаржыландыруының нәтижелілігіне талдау жүргізу мақсатында салалық ҒТК оларды іске асыру барысы туралы аралық және қорытынды есептерді қарайтын болады. Қорытынды есептерді қарау нәтижелері бойынша ҒЗТКЖ жобалары ҒЗТКЖ жобаларының тізілімінде мемлекеттік есепке алу үшін «ҰМҒТСО» АҚ-ға жолданады.

Жер қойнауын пайдаланушылар ғылымға жіберетін қаражатты игермеген жағдайда есепті кезеңнің қорытындылары бойынша берешек мемлекеттік

¹ *Энергетика министрінің 2023 жылғы 29 желтоқсандағы №493, Өнеркәсіп және құрылыс министрінің 2023 жылғы 15 қарашадағы №81 бұйрықтары бекітілді.*

² *Энергетика министрінің 2023 жылғы 5 қазандағы № 356 және Ғылым және жоғары білім министрінің 2023 жылғы 5 қазандағы №518 245 бірлескен бұйрығы, Әділет министрлігінде 2023 жылы 9 қазанда № 33520 болып тіркелді.*

бюджетке жіберіледі. Бұл қаражат ғылыми жобалар мен бағдарламаларды конкурстық негізде қаржыландыруға жіберілетін болады.

Осылайша, ҒТК-да ҒЗТКЖ жобаларын қарау оларды қаржыландырудың орталықтандырылуы мен ашықтығын қамтамасыз етеді, олардың сапасын жақсартады, жер қойнауын пайдаланушылардың келісімшарттық міндеттемелерін орындаудың тиімділігін арттырады.

ҒЗТКЖ қаржыландыру процесінің ашықтығын қамтамасыз ету және автоматтандыру мақсатында жер қойнауын пайдаланушылармен «Ұлттық инновациялық жүйенің бірыңғай терезесі» ақпараттық жүйесінің (бұдан әрі – «ҰИЖБТ» АЖ) пилоттық нұсқасы іске қосылды, онда 2024 жылдың соңына дейін жер қойнауын пайдаланушылардың ҒЗТКЖ жобалары туралы ақпарат орналастырылатын болады.

Қазіргі уақытта «ҰИЖБТ» АЖ аккредиттелген ғылыми ұйымдар, ғалымдар, ғылыми жобалар бойынша мәліметтер жинақталған платформалармен (*Энергетика министрлігінің, Қаржы министрлігінің Мемлекеттік кірістер комитетінің «ЖҚПБМЖ» ақпараттық жүйелерінің және «Ұлттық мемлекеттік ғылыми-техникалық сараптама орталығы» АҚ*) интеграциядан өтуде.

Сонымен қатар «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ жер қойнауын пайдаланушы портфельдік компанияларымен ҒЗТКЖ-ға жіберілетін қаражатты орталықтандыру үшін Ғылыми-технологиялық бастамалар орталығы (бұдан әрі – ҒТБО) құрылды. Қазіргі уақытта ҒЗТКЖ жобаларын қаржыландыруға ҒТБО-да 316,2 млн теңге жинақталған. Ғылыми жобалардың орындаушылары отандық ҒЗИ, университеттер, ғылыми орталықтар мен технологиялық компаниялар арасында ашық конкурстар негізінде таңдалады.

Бұл шаралар жер қойнауын пайдаланушылардың нақты нәтижелерге бағдарланған ғылыми зерттеулерді бақылауы мен қолдауының тиімді жүйесін қалыптастыруға, ғылымға бөлінетін қаражат көлемін ЖІӨ-нің 1%-ына дейін ұлғайтуға мүмкіндік береді.

Жалпы осы бағыттағы жұмыс жалғасады және Үкіметтің тұрақты бақылауында.

О. Бектенов